

УЛОГА И ЗНАЧАЈ ПЛАНИРАЊА У ПРОЦЕСУ ХИМАНИТАРНЕ ЛОГИСТИКЕ

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF PLANNING IN THE PROCESS OF HUMANITARIAN LOGISTICS

ВЕЉКО М. МИЈУШКОВИЋ¹, СЛОБОДАН Н. АЋИМОВИЋ², НИКОЛА МИЛОШЕВИЋ³

¹ Економски факултет Универзитета у Београду, Београд, veljko.mijuskovic@ekof.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-0668-8614

² Економски факултет Универзитета у Београду, Београд, slobodan.acimovic@ekof.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-3112-3268

³ Академија струковних студија косовско-метохијска, Лепосавић, nikola.milosevic@akademijakm.edu.rs, ORCID: 0000-0002-3464-319X

Резиме: Планирање у хуманитарној логистици кључно је за ефикасну расподелу помоћи у кризним ситуацијама. Оно омогућава оптимално коришћење ресурса, брзу реакцију и смањење трошкова, чиме се осигурава правовремена помоћ најугроженијима. Добро планирање укључује процену потреба, координацију са локалним властима и прилагођавање променама на терену, чиме се повећава ефикасност и ефективност хуманитарних операција. Циљ овог рада је да кроз детаљну анализу секундарно доступних извора података укаже на важност фазе планирања и координације за ефикасну релализацију активности хуманитарног логистичког процеса.

Кључне речи: Хуманитарна логистика, Планирање, Координација, Криза, Угрожено подручје.

Abstract: Planning in humanitarian logistics is crucial for the efficient distribution of aid in crisis situations. It enables optimum use of resources, quick response, and cost reduction, ensuring timely assistance to the most vulnerable. Good planning involves needs assessment, coordination with local authorities, and adaptation to changes on the ground, thereby increasing the efficiency and effectiveness of humanitarian operations. The aim of this paper is to highlight the importance of the planning and coordination phase for the efficient implementation of activities in the humanitarian logistics process through a detailed analysis of secondary available data sources.

Keywords: Humanitarian Logistics, Planning, Coordination, Crisis, Affected Area.

1. УВОД

Планирање је темељ успешне хуманитарне логистике. У кризним ситуацијама, ефикасна расподела помоћи зависи од добро осмишљеног плана. Правовремено и тачно планирање омогућава оптимално коришћење доступних ресурса, што је кључно за брзу и адекватну реакцију [4,5].

Потребно је проценити ситуацију на терену, идентификовати потребе угрожених и координисати активности са локалним властима и другим организацијама. Планирање укључује предвиђање потенцијалних изазова и припрему алтернативних решења. На овај начин се смањују трошкови и избегавају непотребна кашњења. Ефективна комуникација и координација су суштински елементи током читавог процеса. Поред тога, флексибилност у планирању омогућава брзо прилагођавање непредвиђеним променама и новим околностима [3,13].

Добро планирање обезбеђује да помоћ стигне до најугроженијих у што краћем временском року. Истовремено, осигурава рационално коришћење ресурса и избегавање

дуплирања напора. Кризни моменти захтевају јасно дефинисане стратегије и акционе планове. Стога је планирање неодвојив део сваког успешног хуманитарног подухвата. Овај процес доприноси ефикасности и ефективности хуманитарних операција, осигуравајући максималну помоћ онима којима је најпотребнија [1,3].

У наставку рада биће указано на основне принципе планирања у хуманитарној логистици, његову улогу у различитим фазама хуманитарног логистичког процеса, те значај планирања за ефикасност и ефективност хуманитарне логистике.

2. ПРИНЦИПИ ПЛАНИРАЊА У ХУМАНИТАРНОЈ ЛОГИСТИЦИ

Принципи планирања у хуманитарној логистици играју кључну улогу у осигуравању ефикасног и брзог одговора на кризне ситуације широм света. Планирање је основни стуб на коме се заснивају сви аспекти хуманитарне акције, од идентификације потреба за помоћу до дистрибуције ресурса на терену. У том контексту, неколико принципа се истиче као одлучујући за успешно извршавање планирања у овом окружењу: [1,2]

Принцип флексибилности. Планирање у хуманитарној логистици захтева велику флексибилност у складу са променљивим околностима на терену. Одговор на кризне ситуације може бити неизвесан и динамичан, стога је неопходно да планови буду прилагодљиви и способни да се брзо модификују у складу са настанком нових околности.

Принцип превентивног планирања. У хуманитарној логистици, важно је применити принцип превентивног планирања који подразумева анализу потенцијалних кризних ситуација и припрему планова за одговор пре него што се криза догоди. Овакав приступ олакшава брзу и координисану реакцију у случају хитности.

Принцип сарадње и координације. Успешно планирање у хуманитарној логистици захтева јаку сарадњу и координацију између различитих актера, укључујући владине организације, невладине организације, међународне агенције и локалне заједнице. Оваква сарадња је неопходна да би се осигурала ефикасна и правовремена испорука помоћи.

Примена ових принципа у планирању у хуманитарној логистици кључна је за успешно извршавање мисија помоћи у кризним областима. Само са добро дефинисаним и применљивим плановима, могуће је обезбедити брзу и ефикасну реакцију на хуманитарне кризе и ситуације непогода.

3. УЛОГА ПЛАНИРАЊА У РАЗЛИЧИТИМ ФАЗАМА ХУМАНИТАРНОГ ЛОГИСТИЧКОГ ПРОЦЕСА

У хуманитарном логистичком процесу, планирање игра кључну улогу у свим фазама одговора на кризне ситуације, почевши од припремне фазе до фазе опоравка. Планирање је срж која омогућава координисано и ефикасно управљање ресурсима и активностима у свакој фази, што доприноси бољем одговору на хуманитарну кризу. Начин како планирање игра улогу у свакој фази хуманитарног логистичког процеса предочен је у Табели 1.

Табела 1: Улога планирања у различитим фазама хуманитарног логистичког процеса [11,12,15]

Фаза хуманитарног логистичког процеса	Улога планирања
Припрема	У овој фази, планирање се фокусира на предвиђање могућих кризних ситуација и развој планова за њихову реакцију. Ова фаза укључује идентификацију потенцијалних опасности, анализу ризика и развој капацитета за одговор. Планирање у овој фази омогућава хуманитарним организацијама да буду спремне за будуће кризне ситуације.
	У овој фази, планирање игра кључну улогу у координисању и управљању ресурсима и

Одговор	активностима на терену. Планови се развијају за дистрибуцију хране, лекова, складиштење ресурса и превоз, уз посебан акценат на прецизности и брзини испоруке. Планирање у овој фази омогућава брз и координисан одговор на насталу кризну ситуацију.
Опоравак	Након што криза прође, планирање се наставља у фази опоравка. У овој фази, планови се фокусирају на обнову инфраструктуре, пружање подршке за поновну изградњу заједница и обезбеђивање одговарајућих ресурса за подршку обнови. Планирање у овој фази игра важну улогу у помагању заједницама да се опораве од кризе и да постану отпорније на будуће непогоде.

4. ЗНАЧАЈ ПЛАНИРАЊА ЗА ЕФИКАСНОСТ И ЕФЕКТИВНОСТ ХУМАНИТАРНЕ ЛОГИСТИКЕ

Планирање игра кључну улогу у постизању ефикасности и ефективности у хуманитарној логистици, која је неопходна за успешан одговор на хуманитарне кризе и ситуације непогода. Значај планирања у том контексту може се истаћи кроз више различитих аспеката.

Планирање у хуманитарној логистици омогућава идентификацију и управљање ризицима и неизвесностима које су присутне у кризним ситуацијама. Прецизни и добро развијени планови помажу у минимизацији непредвидљивих фактора и спровођењу најбољих могућих решења у оквиру доступних ресурса [7].

Планирање омогућава оптималну расподелу логистичких ресурса као што су храна, вода, медицински прибор и други неопходни материјали. Ефикасно планирање доприноси томе да ресурси буду правовремено достављени на места где су најпотребнији и да се избегне недостатак или прекомерна употреба ресурса [8].

Планирање омогућава бољу координацију и сарадњу између различитих актера у хуманитарном окружењу, укључујући владине организације, невладине организације, међународне агенције и локалне заједнице. Добро развијени планови обезбеђују да сви учесници раде синхронизовано и у складу са заједничким циљевима, што олакшава доставу помоћи и спасавање живота [14].

Значај планирања за ефикасност и ефективност хуманитарне логистике дат је и кроз наредну, Табелу 2.

Табела 2: Значај планирања за ефикасност и ефективност хуманитарне логистике [9,10]

1. Минимизација ризика и неизвесности
- Идентификација и управљање ризицима
- Предвиђање и реаговање на непредвиђене факторе
2. Оптимална расподела ресурса
- Правовремена достава ресурса на најакритичнија места
- Избегавање несташаца или прекомерне употребе ресурса
3. Побољшање координације и сарадње
- Синхронизација циљева и активности међу свим учесницима
- Ефикасна дистрибуција помоћи и ресурса уз сарадњу свих актера

Укратко, планирање је срж успеха у хуманитарној логистици, олакшавајући ефикасно управљање ресурсима, минимизацију ризика и неизвесности, и подстичући координацију и сарадњу међу различитим актерима. Без добро развијених и примењених планова, хуманитарна акција може бити неусмерена и неефикасна, што може имати негативне последице на животе угрожених особа.

5. ЗАКЉУЧАК

Улога и значај планирања у процесу хуманитарне логистике су од суштинског значаја за ефикасно и ефективно пружање помоћи у кризним ситуацијама широм света. Кроз све фазе одговора на хитне ситуације, од припреме и реаговања до опоравка, планирање обезбеђује координисани и стратегијски вођени приступ.

Планирање омогућава идентификацију потреба, процену ресурса и успостављање ефикасних логистичких ланаца. Флексибилност планова омогућава прилагођавање променљивим околностима на терену и брзу реакцију на нове изазове. Кроз анализу ризика и предвиђање сценарија, планирање доприноси минимизацији неизвесности у кризним ситуацијама.

Оптимална расподела ресурса уз помоћ добро осмишљених планова осигурава да помоћ стигне тамо где је најпотребнија у најкраћем могућем року. Побољшана координација и сарадња међу различитим актерима подстакнута планирањем, осигурава да се ресурси искористе на најбољи могући начин и да се избегну дуплирања и недостаци.

Закључујући, констатујемо да је улога планирања у хуманитарној логистици да осигура брз, ефикасан и усмерен одговор на кризне ситуације што директно доприноси спасавању живота и обнови погођених заједница.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Altay, N., & Green III, W. G. (2006). OR/MS research in disaster operations management. *European Journal of Operational Research*, 175(1), 475-493.
- [2] Christopher, M., & Peck, H. (2004). Building the resilient supply chain. *The International Journal of Logistics Management*, 15(2), 1-14.
- [3] Christopher, M., Tatham, P., & Christopher, D. (2011). Humanitarian logistics: Meeting the challenge of preparing for and responding to disasters. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 1(1), 15-31.
- [4] Dolinskaya, I. S., & Kapuscinski, R. (2014). Coordination and flexibility in supply contracts with options. *Management Science*, 60(9), 2229-2248.
- [5] Dubey, R., Gunasekaran, A., & Papadopoulos, T. (2017). Disaster relief operations: Past, present, and future. *Annals of Operations Research*, 283(1), 1-13.
- [6] Fawcett, S. E., & Waller, M. A. (2013). Supply chain project management: A structured collaborative and measurable approach. *Business Horizons*, 56(2), 205-215.
- [7] Gligor, D. M., & Holcomb, M. C. (2012). Understanding the role of logistics capabilities in achieving supply chain agility: A systematic literature review. *Supply Chain Management: An International Journal*, 17(4), 438-453.
- [8] Ivanov, D. (2018). Disruptions, supply chain flexibility, and firm performance: Analysis of moderating effects. *International Journal of Production Economics*, 209, 215-229.
- [9] Kovács, G., & Spens, K. M. (2007). Humanitarian logistics in disaster relief operations. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 37(2), 99-114.
- [10] Overstreet, R. E., Hall, D., Hanna, J. B., & Rainer, R. K. (2011). Research in humanitarian logistics. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 1(2), 114-131.
- [11] Pettit, S., & Beresford, A. (2009). Critical success factors in the context of humanitarian aid supply chains. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 39(6), 450-468.
- [12] Pettit, S., & Beresford, A. (2010). Emergency relief logistics: an evaluation of military, non-military and composite response models. *International Journal of Logistics: Research and Applications*, 13(6), 533-549.

- [13] Seuring, S., & Müller, M. (2008). From a literature review to a conceptual framework for sustainable supply chain management. *Journal of Cleaner Production*, 16(15), 1699-1710.
- [14] Tatham, P., & Houghton, L. (2011). The wicked problem of humanitarian logistics and disaster relief aid. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 1(1), 15-31.
- [15] Van Wassenhove, L. N. (2006). Humanitarian aid logistics: Supply chain management in high gear. *Journal of the Operational Research Society*, 57(5), 475-489.